

MÁRKUS KATA NÓRA

KÖZÖSSÉGSZERVEZŐDÉS ÉS SZOLIDARITÁS

Írásomban két rendezőelv segítségével vizsgálom az interjúk révén kibontakozó képet. Előbb a településtípusnak (falu és város) a közösségszerveződésre gyakorolt hatását mutatom be, majd pedig a szolidaritás fontosságát hangsúlyozó szövegelemeket emelem ki.

Település és közösségszerveződés: falusi versus városi közösségek

A szociológiában ismert, hogy a közösség fogalmának 19. századi megfogalmazásában (F. Tönnies) a közösség mint társadalomszerveződési mód erősen kötődik a falusi léthez. Igen érdekes, hogy több interjúalanyunk ma is ugyanígy látja.

„(...) a falunak sok civil szervezete van. Ilyen működő szervezetek, amiket viszont egy ilyen civil kerek-asztalba fogunk össze, hogy egymást tudjuk segíteni, egymás programjáról tudjunk és egymásnak alá ne szervezzünk. (...) mindig meg kell keresni azokat az embereket, akiket ez a dolog érdekel. Hát ha parkot építünk, akkor általában a nyugdíjasokra számítunk, mert ők még tudnak kapálni és értenek a növényekhez. Amikor karácsonyi koncertet szervezünk - mert minden évben karácsonyfát állítunk a település lakóinak -, és közösen ünnepeljük a karácsonyt, akkor megkeressük a fiatalokat, hogy jöjjenek segíteni karácsonyfát díszíteni, meg szerepelni, megkeressük a nyugdíjasokat, mert ők nagyon finomakat tudnak sütni és azzal meg tudjuk vendégelni a munkásokat. És megkeressük az én szülő generáció- korosztályomat, mert valakinek meg is kell vendégelni az egész falut. Ott pl. ilyen 100-150 ember az, aki megmozdul.” (Lokálpatrióta)

Ehhez képest városban az imént felsoroltak nagy része háttérbe szorul, helyüket egészen más jellemzők veszik át. Az emberek itt nem állnak lényegi kapcsolatban egymással, egymástól inkább elkülönülten élnek. A városlakókra sokkal inkább mint individuumok tömegére gondolnak, mely tömeg tagjai kapcsolatba lépnek ugyan egymással, mégis egymástól függetlenek, nagy mértékben anyagi értékek cseréjén nyugszik ez a fajta csoportosulás.

*„Vágnak az emberek arra, hogy közösségbe legyenek (...) nem tudom, hogy ez városban hogyan működik, de szerintem kevésbé. A másik, hogy falun megvan a csoportok közötti tisztelet egymás iránt (...) együttműködés van. (...) Ledarálja a munkája, a másik, hogy én most tapasztalom, hogy városban milyen nehéz valakihez tartozni, tehát, hogy valamilyen csoportba, szervezetbe bekerülni.”
(Lokálpatrióta)*

Ezért is bírnak különös jelentőséggel a városi közösség-szervezési kísérletek sikerei, ez azonban természetesen nem azt jelenti, hogy az ilyen sikerek csak nagyon kivételesek lennének.

„Mert a siker nekem mégiscsak az, hogy a programokon sokan ott vannak, és hogy létezik Budapest belvárosában egy kis közösség, ami összetart. És gyakorlatilag minden egyes olyan szituációban, amikor felmerül, hogy a S.-t esetleg bezárják, akkor még jobban összetart.” (Zsidó fiatalok önszerveződő közössége)

Összességében azonban interjúalanyaink többsége úgy látja, hogy a kisebb településen erősebb a közösségi összetartozás, mint városban.

A szolidaritásról

Számomra a szolidaritás a hagyományos értelmében vett – önzetlen vagy önző, de – segítőkészséget (nem feltétlenül anyagi jellegű támogatást) jelent, de nem azonos a szociális érzékenységgel. A köznyelv szerint egyfajta jótékonyági érzület társul hozzá, nem önérdelvezérelt, másokon előszeretettel segítő, empátikus megnyilvánulásként értelmezhetjük, míg a szociológia nagyrészt az integráció eszközeként tekint rá, mely fokozza a társadalomban az egységet, stabilitást és biztonságot, erősíti a társadalmi kohéziót. Szolidaritás (szolidaritási igény) létezik, mióta egyenlőtlenségek léteznek; családok, baráti kapcsolatok szintjén mára sem halt ki mindez az emberekből.

„Hát azért tartom fontosnak, mert a társadalom mozgósíthatósága és tulajdonképpen a szolidaritás, valószínűleg a szolidaritás is csak a közösségeken belül fog megmozdulni, ezt nyilván itt a 21-edik század küszöbén, egy ilyen kommunikációs világban, tehát a tv kommunikációnak a lefele menő ágában vagyunk. De itt van mellette egy csomó más lehetőség, amit régen nem is láttak át, hogy milyen ezeregy módon van jelen a mozgósíthatóságban.” (Vallási közösség)

„(...) mindenféle közösség, még akár az ilyen nagyon ridegnek tűnő iskolai közösség is egy nagyon-nagyon fontos terep, ahol lehet tanulni azt, hogy hogyan működök én, mint ember egy közösségben, hogy hat rám a közösség, hogyan tudok én ott lenni, és hogy abból a belső tulajdonképpen virtuális világból, amit mondjuk a számítógép, vagy attól elszakadva mondjuk a walkman dugó közé szorult ember jelent, tehát, hogy megtanulni valamit a létezésről, azt csak a közösségben lehet.” (Vallási közösség)

„Az emberekből kiveszni látszik a közösségi szellem, a közösségi értékek. Ez a közösségi erő elveszett. Nincs meg az egységre való törtevés. Bármennyire is elszomorít ez, a hitem által bízom abban, hogy ez megváltozik, és megpróbálják keresni a közösségi hovatartozáshoz vezető utat. (...) mindig is nagy figyelmet fordítottam mások segítésére, kifejezetten szeretek másokon segíteni. Természetesen nem örülök annak, ha valaki segítségre szorul, de ha ez megtörténik, igenis azt mondom, hogy mindenkinek segíteni kell mindenféle faji és nemzetiségi tekintet nélkül.” (Hitközösség)

A szolidaritás sajátos terepét jelentik a jótékonyági civil szerveződések, melyek a modernizációt kísérő individualizáció korszakában sem tűnnek el. Mivel magyarázható ez a látszólagos ellentmondás? Utasi szerint a jótékonyági civil szervezetekben az egyének nagyrészt saját lelkiismeretük megnyugtatására cselekszenek, amiért nekik több jutott, azaz főként arról van szó, hogy a kedvezőbb feltételek között élő csoportok lelkiismeret-furdalásukat csökkentik.

„(...) minden embernek van olyan szüksége, hogy jót tegyen, segítsen másokon. Megy az egy darabig, hogy meglegyen mindenem, minél többet szerezzek, de ha már ez megvan, mindenkiben van egy olyan igény, hogy valahogy segítsen. ...

(...) az, hogy az ember közösséghez tartozzon, és ez a közösség jót tegyen, jótékonykodjon, - megvédje mondjuk a közösség, társadalom gyengébb tagjait, - nem fogják föl, hogy ez érdek lehet.” (Jótékonyági szervezet)

„(...) mióta nyugdíjas vagyok, azóta érzem úgy, hogy ez jó, hogy ezt csinálom, és hogy ez ad valami ...önelégtelenséget? Nem jó kifejezés rá, de nem tudok jobbat hirtelen, tehát van egy olyan érzésem, hogy nem élek hiába, csinálom valamit, ami másoknak jó. És akkor ez bizonyos szempontból megnyugvást, meg nyugodt lelkiismeret ad. (...) számomra ez egy jó érzés, hogy csináltam valamit (...), ami más embernek jó.” (Természetvédelmi közösség)